

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

РЕЗЮМЕ

В данной статье проведен анализ законодательной базы энергетической области Украины.

Ключевые слова: законодательство, энергетическая отрасль, топливно-энергетический комплекс

РЕЗЮМЕ

У даній статті проведено аналіз законодавчої бази енергетичної галузі України.

Ключові слова: законодавство, енергетична галузь, паливно-енергетичний комплекс

SUMMARY

The article analyses the legislative base of the energy sector of Ukraine.

Keywords: legislation, power branch, fuel and energy complex

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Булатова О.В., проректор з наукової роботи, к.е.н., професор кафедри міжнародної економіки Маріупольського державного гуманітарного університету¹

Розвиток регіональної економічної інтеграції відбувається як складний процес, до якого залучено країни з різним рівнем економічного розвитку. В сучасній системі світового господарства найбільш інституційно зрілим як інтеграційне об'єднання є, беззаперечно, Європейський Союз – найбільш крупний і міцний міжнародний торгово-економічний блок.

Наукові роботи багатьох провідних вітчизняних та зарубіжних вчених присвячені дослідженню сучасних процесів європейської інтеграції [1-3,5]. Для оцінки розвитку регіональних інтеграційних процесів необхідна відповідна методична основа, що визначатиме якісні та кількісні індикатори, які дозволять надати оцінку глибини інтеграційних процесів, порівняти їх між різними інтеграційними угрупованнями. Спеціальні дослідження регіональної інтеграції проводять різні інституції: Світовий банк, Світова організація торгівлі, ЮНКТАД, ОЕСР тощо [4,6]. Спеціальні дослідження регіональної інтеграції реалізуються також і в рамках програми Університету ООН «Порівняльні дослідження регіональної інтеграції» [7].

Метою статті є визначення методичних основ дослідження торгово-економічної складової регіональних інтеграційних процесів

Процеси розвитку інтеграційного зближення серед країн світу характеризуються різним ступенем глибини та швидкості. Найбільш розвинутим регіональним інтеграційним угрупованням не тільки серед країн Західної Європи, але і в світі, безумовно, залишається Європейський Союз. Його інтеграційний розвиток поступово пройшов всі форми регіональної інтеграції, теоретичну концепцію яких ще в 60-ті роки XX століття запропонував Б.Балласс: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, валютний союз і політичний союз [3].

Лібералізація торговельно-економічних відносин в рамках об'єднання (свобода руху товарів, послуг, капіталів, робочої сили), цілеспрямована макроекономічна політика дозволили забезпечити Європейському Союзу провідні позиції в світовому господарстві, що підтверджується багатьма абсолютними та відносними показниками.

Загальний обсяг виробництва інтеграційного об'єднання характеризує показник регіонального валового внутрішнього продукту (GDP_i) який є сумарним обсягом ВВП країн, що входять до інтеграційного блоку. Показник BVP на душу населення дозволяє проаналізувати якісні зміни, які відбуваються у добробуті громадян, що мешкають в країнах-членах інтеграційного об'єднання. Відповідно, *питома вага інтеграційного об'єднання в валовому продукті світового господарства в цілому* ($GDPS_i$) розраховується наступним чином:

$$GDPS_i = \frac{GDP_i}{GDP_w} \times 100\% \quad (1)$$

де $GDPS_i$ - питома вага ВВП інтеграційного об'єднання i в валовому продукті світового господарства,

GDP_i - ВВП інтеграційного об'єднання i ,

$GDPS_w$ - ВВП світового господарства

На долю ЄС припадає третина світового ВВП, при цьому слід зазначити, що не всі країни-члени ЄС мають однакову питому вагу у створенні сукупного продукту, як наведено у таблиці 1. Відповідно до класифікації Європейської комісії країни – члени ЄС – 27 поділені на 3 групи за розміром ВВП:

перша група складається з п'яти найбільших за розміром ВВП країн, на які припадає $\frac{3}{4}$ ВВП ЄС – 27 у 2007р. (72,5% від ВВП ЄС – 27);

друга група – одинадцять середніх за розміром ВВП країн, на які припадає майже $\frac{1}{4}$ ВВП ЄС – 27 у 2007р. (23,7% від ВВП ЄС – 27);

третя група – одинадцять малих за розміром ВВП країн, на які припадає менш, ніж 5% економіки ЄС – 27 у 2007р. (3,7% від ВВП ЄС – 27).

Таблиця 1

Класифікація країн – членів ЄС – 27 за розміром ВВП

	Країна	Частка у ВВП ЄС–27, 2000 р.	Частка у ВВП ЄС–27, 2007 р.
Найбільші країни, більше 5% ВВП	Німеччина	22.5	19.7
	Великобританія	17.1	16.5
	Франція	15.7	15.2
	Італія	13.0	12.5
	Іспанія	6.9	8.6
	Всього по групі	75.2	72.5
Середні країни, 1-5% ВВП	Нідерланди	4.6	4.6
	Швеція	2.9	2.7
	Бельгія	2.7	2.7
	Польща	2.0	2.5

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

	Австрія	2.3	2.2
	Греція	1.5	1.9
	Данія	1.9	1.9
	Ірландія	1.1	1.5
	Фінляндія	1.4	1.5
	Португалія	1.3	1.3
	Чеська Республіка	0.7	1.0
	Всього по групі	22.5	23.7
Малі країни, менше 1%ВВП	Румунія	0.44	0.99
	Угорщина	0.57	0.82
	Словаччина	0.24	0.45
	Люксембург	0.24	0.29
	Словенія	0.23	0.27
	Болгарія	0.15	0.24
	Латвія	0.13	0.23
	Литва	0.09	0.16
	Кіпр	0.11	0.13
	Естонія	0.07	0.13
	Мальта	0.05	0.04
Всього по групі	2.3	3.7	

Як інтеграційне об'єднання, ЄС досяг найбільш високого рівня розвитку. Чисельність населення, що мешкає в країнах-членах ЄС становить понад 457 млн. осіб, що складає понад 7% від загальносвітової чисельності населення. Незважаючи на кількісне розширення об'єднання (особливо у 2004 і 2007рр., коли приріст населення в цілому скла 25,7%), добробут населення в країнах ЄС поступово зростає, про що свідчить показник регіонального ВВП на душу населення, який порівняно з 2000 роком зріс вдвічі (рис.1). Цей показник на 55% вище, ніж в США, і на 16% більше, ніж в Японії.

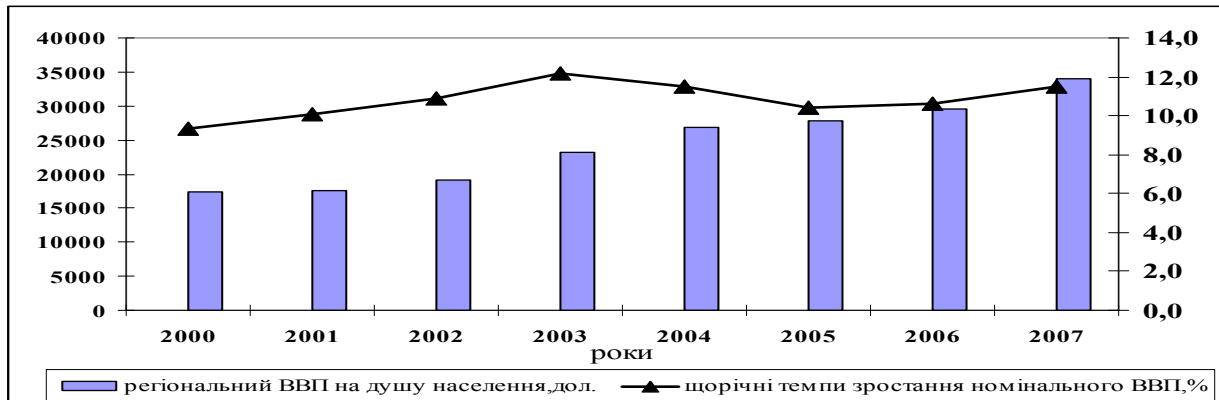

Рис.1. Динаміка регіонального ВВП на душу населення і щорічних темпів приросту номінального ВВП в ЄС

Основна частина регіонального ВВП припадає на розвинуті країни ЄС, які найбільшою мірою орієнтовані на взаємну співпрацю і активно її розвиваються («інтеграційне ядро») - Німеччина, Великобританія, Франція, Італія та Іспанія, на долю яких припадає майже 73% сукупного регіонального ВВП.

ЄС займає найбільшу питому вагу і у міжнародній торгівлі товарами серед світових інтеграційних угруповань – 36,8% світового експорту та імпорту (за даними 2008 року). При цьому, країни, що формують «інтеграційне ядро» ЄС займають провідні позиції не тільки в виробництві, а й зовнішній торгівлі. Так, Німеччина займає провідну позицію як у експорті, так і в імпорті – 25% та 20% відповідно. До інших крупних зовнішніх експортерів ЄС слід також віднести Францію (10%), Великобританію (8%) та Італію (9%), а до імпортерів – Францію (11%), Великобританію (10%), Нідерланди (9%) та Італію (9%).

Глибина європейських інтеграційних процесів в першу чергу простежується саме у торговельно-економічній сфері. Протягом 2000-2007рр. обсяги експорту та імпорту об'єднання зросли понад в 2 рази (експорту: з 2452млн.дол. до 5284 млн.дол., імпорту: з 2510 млн.дол. до 5431 млн.дол.).

Для оцінки розвитку регіональної економічної інтеграції використовуються різноманітні показники, які дозволяють в абсолютному та відносному вимірі проаналізувати інтенсивність та глибину інтеграційної взаємодії країн, що формують інтеграційне об'єднання. Найбільш поширеним абсолютним показником, який дозволяє проаналізувати динаміку та обсяги торгівлі в рамках інтеграційного об'єднання, є *показник внутрірегіональної торгівлі*, який розраховується як сума обсягів експорту всіх країн, що входять до складу об'єднання, в межах цього інтеграційного утворення:

$$X_{Intra}^n = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^{n-1} X_i^j \quad (1)$$

де:

X_{Intra}^n - внутрірегіональний експорт,

X_i^j - експорт країни i всередині регіону j , тобто експорт країни i в інші країни, які входять до регіону j ($i \neq j$)

На основі показника внутрірегіональної торгівлі можна проаналізувати *питому вагу регіональної торгівлі* того чи іншого інтеграційного об'єднання в світовій торгівлі:

$$X_{Intra} S = \frac{X_{Intra}^n}{X_{World}} \quad (2)$$

де:

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

$X_{Intra} S$ - питома вага регіонального експорту в світовому експорті

X_{Intra}^n - внутрірегіональний експорт,

X_{World} - світовий експорт.

Обсяги внутрірегіональної торгівлі в Європейському Союзі є найвищими серед всіх інтеграційних угруповань світу. Домінують у внутрірегіональній торгівлі також країни, що формують «інтеграційне ядро» ЄС, а саме: Німеччина, на долю якої припадає 24% від загального обсягу внутрірегіональної торгівлі, Нідерланди (12%), Франція (10%), Бельгія (9%), Італія (8%), Великобританія (7%).

Для оцінки розвитку зовнішньоторгівельних зв'язків інтеграційного об'єднання як цілісного суб'єкту світового господарства необхідно проаналізувати показники зовнішньої регіональної торгівлі та питому вагу зовнішнього експорту інтеграційного об'єднання в світовому господарстві. Показник зовнішньої регіональної торгівлі розраховується як різниця між сукупним експортом всіх країн інтеграційного об'єднання і внутрірегіональний експортом:

$$X_{Extra}^n = \sum_{i=1}^n X_i^{World} - X_{Intra}^n \quad (3)$$

де:

X_{Extra}^n - зовнішній експорт всіх країн інтеграційного об'єднання,

X_i^{World} - сукупний експорт кожної країни, що входить до складу інтеграційного об'єднання, включаючи торгівля як внутрі регіону, так і за його межами.

Для розрахунку питоми ваги зовнішнього регіонального експорту інтеграційного об'єднання в світовому господарстві необхідно зіставити зовнішній експорт всіх країн інтеграційного об'єднання зі світовим експортом:

$$X_{Extra} S = \frac{X_{Extra}^n}{X_{World}} \quad (4)$$

де:

$X_{Extra} S$ - питома вага зовнішнього експорту інтеграційного об'єднання в світовому експорті

X_{Extra}^n - зовнішній експорт інтеграційного об'єднання,

X_{World} - світовий експорт.

Аналогічно, тільки по відношенню всього зовнішньоторговельного обороту розраховується також показники зовнішньої торгівлі інтеграційного об'єднання та питоми ваги внутрірегіональної зовнішньої торгівлі в сукупному обсязі зовнішньоторговельного обороту інтеграційного об'єднання:

$$ET_i = \sum_{a \notin i} T_{a,ROW} \quad (5)$$

$$ITS_i = \frac{IT_i}{T_i} \times 100 \quad (6)$$

де:

ET_i - зовнішньоторговельний оборот інтеграційного об'єднання i ,

ROW - зовнішньоторговельний обіг країни a з країнами за межами інтеграційного об'єднання

ITS_i - питома вага внутрірегіонального торгового обороту,

IT_i - внутрірегіональний торговий оборот,

T_i - сукупний зовнішній торговий обіг інтеграційного об'єднання.

Для оцінки міста і ролі інтеграційного об'єднання в світовій торгівлі використовуються також індекси, що характеризують інтенсивність внутрірегіональної торгівлі та симетричну торговельну інтроверсію

Індекс інтенсивності внутрірегіональної торгівлі ($ITII_i$) показує відношення внутрірегіональної торгівлі до частки регіону у світовій торгівлі. Використовується, щоб визначити чи значення внутрірегіональної торгівлі більше або менше, ніж очікується, на основі важливості регіону в світовій торгівлі:

$$ITII_i = \frac{\left(\frac{IT_i}{T_i} \right)}{\left(\frac{T_i}{T_w} \right)} \quad (7)$$

де:

IT_i – обсяг регіональної торгівлі інтеграційного об'єднання;

T_i – обсяг зовнішньоторговельного обігу об'єднання (загальний експорт та загальний імпорт);

T_w – обсяг світової торгівлі (світовий експорт та імпорт).

Індекс симетричної торговельної інтроверсії (STJ_i) відноситься до показників відносної внутріторгівельної інтенсивності, що показує чи змінюється інтенсивність внутрірегіональної торгівлі в швидшому або в повільнішому темпі, ніж зовнішня торгівля регіону, який дозволить порівняти інтенсивність внутрірегіональної і зовнішньої торгівлі інтеграційного об'єднання.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

$$STJ_i = \frac{\frac{HITI_i}{HETI_i} - 1}{\frac{HITI_i}{HETI_i} + 1} \quad (8)$$

Використання гомогенних показників інтенсивності внутрірегіонального ($HITI_{i,t}$) і зовнішнього товарообігу ($HETI_{i,t}$), інтеграційного блоку дозволяють виключити вплив обсягів торгівлі об'єднання

$$HITI_{i,t} = \frac{\left(\frac{IT_{i,t}}{T_{i,t}}\right)}{\left(\frac{ET_{i,t}}{T_{w,t} - IT_{i,t}}\right)} \quad (9)$$

$$HETI_{i,t} = \frac{1 - \left(\frac{IT_{i,t}}{T_{i,t}}\right)}{1 - \left(\frac{ET_{i,t}}{T_{w,t} - IT_{i,t}}\right)} \quad (10)$$

де

IT_i – внутрірегіональний оборот

ET_i – зовнішній оборот

T_i – сукупний зовнішній оборот

T_w – світовий товарообіг

Використовуючи статистичні дані ООН [UN COMTRADE Database](http://uncomtrade.org), проведемо розрахунки запропонованих індексів і представимо у таблиці 2.

Таблиця 2

Деякі показники, що характеризують інтенсивність внутрірегіональної торгівлі ЄС

Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Питома вага внутрірегіональної торгівлі,%	64,60	65,00	65,63	66,35	66,04	64,54	63,91	64,30	60,84
Індекс інтенсивності внутрірегіональної торгівлі	1,73	1,68	1,66	1,63	1,63	1,67	1,65	1,64	2,00
Індекс симетричної торговельної інтроверсії	0,79	0,79	0,79	0,79	0,79	0,78	0,77	0,77	0,80

Отримані показники свідчать, що протягом останніх в Європейському Союзі спостерігається подальше поглиблення внутрірегіональних зв'язків між країнами, про що свідчить суттєве зростання показника індексу інтенсивності внутрірегіональної торгівлі суттєво зріс (на 16% з 1,73 у 2000 році до 2,0 у 2008 році). Значення показника індексу більше одиниці є підтвердженням того, що значення внутрірегіональний торговельних потоків є значно більшим, ніж торговельні потоки з іншими країнами світу.

Індекс симетричної торговельної інтроверсії може приймати значення в межах -1 до +1. При цьому від'ємне значення цього показника є свідчення відсутності внутрірегіональної торгівлі в рамках інтеграційного об'єднання. Наближення показник до нульового значення слугує підтвердженням відносної нейтральності до вибору країн партнерів як в межах так і поза межами об'єднання. Наближення ж показника до одиниці це свідчить про скорочення торгівлі за межами регіону. Таким чином, отримані показники індексу симетричної торговельної інтроверсії для Європейського Союзу свідчать саме про останню виділену тенденцію.

Проведені розрахунки і отримані результати переконливо свідчать, що ЄС, як інтеграційне об'єднання, до складу якого входять високо розвинуті країни світу, демонструє високий рівень інтеграційної взаємодії. Саме цим країнам притаманні найвищі показники внутрірегіональної торгівлі. А від так, реальна інтеграція чисельних інтеграційних об'єднань світу відбудеться лише за умов досягнення високого рівня економічного розвитку, що, в свою чергу, наповнить реальним змістом взаємодоповнюваність національних економік.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Европа: вчера, сегодня, завтра/Ин-т Европы РАН; ред.кол.РАН: отв.ред.Шмелев Н.П. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2002. – 823с.
2. Китинг М. Новый регионализм в Европе// Логос №6(40). – 2003. – С.67-116.
3. Balassa B. The theory of Economic Integration. – Homewood, Illinois: Richard D. Irvin, 1961. – 304p.
4. Handbook of statistics. – New York and Geneva: United Nations Publication, 2008. – 468p.
5. Milward, Alan s. Interdependence or Integration? A National Choice, London: Routledge, 1994. – 1-32
6. Trade and Development Report (2007). Regional Cooperation for Development. - UNITED NATIONS. - New York and Geneva, 2007. – 195p.
7. UNU-CRIS (2007a) Technical notes. Regional Integration Knowledge System. – Режим доступу: www.cris.unu.edu/riks

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуто основні динамічні та якісні зміни в європейських інтеграційних процесів в сучасних умовах.

Ключові слова: динамічні та якісні зміни, європейські інтеграційні процеси

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются основные динамические и качественные изменения европейских интеграционных процессов в современных условиях.

Ключевые слова: динамические и качественные изменения, европейские интеграционные процессы

SUMMARY

The article dwell on basic dynamic and high-quality changes in European integration process in modern terms.

Key words: dynamic and qualitative change, the European integration process